

NAFAS OLISH TIZIMIDA UCHRAYDIGAN KASALLIKLARDA BEMORLARNI TEKSHIRISH USULLARI

Xujabayeva Gulira'no Erkabayevna

Urganch Abu Ali Ibn Sino nomidagi Jamoat

Salomatligi texnikumi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada nafas olish tizimida uchraydigan kasalliklarda bemorlarni tekshirish usullari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: kasb kasalligi, profilaktika, kimyoviy omillar, biologik omillar, lazer nurlari, skaliyoz, kesson.

Nafas olish sistemasi kasalliklarida bemorlar subyektiv, obyektiv, laboratorik, asbob-uskunalar yordamida tekshiriladi. Subyektiv tekshirishda bemor shikoyatlari, kasallikning rivojlanish tarixi, hayot anamnezi, allergologik holatlar, zararli odatlar so'rab surishtiriladi. Obyektiv tekshirish bemorning umumiy holatiga baho berish bo'lib, palpatsiya, perkussiya va auskultatsiya usullari yordamida amalga oshiriladi. Bemorning umumiy holatiga obyektiv tekshirishlar natijasiga ko'ra og'ir, o'rtacha va yengil ko'rinishda baho beriladi. Palpatsiya nafas sistemasi kasalliklarini aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Bunda ko'krak qafasi atrofidagi limfa tugunlari to'plami (qo'ltiq osti, jag'ostilari) tekshirib ko'riladi. Ko'krak qafasidagi og'riq, o'pkaning tovush o'tkazuvchanligi palpatsiya usulida aniqlanadi. Perkussiya (urib ko'rish) ko'krak qafasida joylashgan organlar chegarasi, o'pkadagi yallig'lanish, o'smalarni aniqlashda muhim usul bo'lib hisoblanadi. To'qima nechog'li zich, qattiq bo'lsa, tovush shuncha sekin chiqadi. Ko'krak qafasi perkussiyasida tovushning bir necha turlari farq qilinadi:

1. Bo'g'liq perkutor tovush: ko'krak qafasi perkussiya qilib ko'rilganda o'pka to'qim asining zichlashib qolgan joylari (krupoz pnevmoniyaning 2—3- bosqichi, qizil va kulrang jigarlanish bosqichlarida), ko'p suyuqlik to'planib qolgan joylar (plevritda) shunday tovush chiqadi.

2. Perkutor tovushning «quticha tovushi»ga o'xshab eshitilishi: o'pka shishib, ichida havo ko'payib qolganida (o'pka emfizemasida) kuzatiladi.

Bu tovush bo'sh karton quticha ustiga barm oq bilan tukillatib urib ko'rilganda chiqadigan tovushga o'xshaydi.

3. Timpanik - perkutor tovush: o'pkaning silliq devorli bo'shlig'i, kovagi bor joylari ustidan chiqadi (ko'proq o'pka silining kavernozi turida, o'pka absessining ikkinchi davri yiringdan bo'shab qolgan joy ustida paydo bo'ladi). O'pka perkussiyasida o'pkaning chegarasi va patologik o'zgarishlari bo'lgan joylar aniqlab olinadi. O'pka auskultatsiyasi simmetrik tarzda olib boriladi. Eshitib ko'rish joyi tinch, o'rtacha issiqlikda (18-22°C) bo'lishi kerak. Auskultatsiya usuli yordamida organizmda hosil

bo'ladigan tabiiy tovushlar eshitiladi. Birinchi bo'lib, Gretsiyada Buqrot auskultatsiyadan foydalangan. Auskultatsiya vositasiz va vositali bo'lishi mumkin. Vositasiz - bevosita quloq bilan eshitish, vositali — stetoskop, fonendoskop orqali amalga oshiriladi. Nafas olishda o'z-o'zidan hosil bo'ladigan asosiy nafas shovqinlari o'zining xususiyatiga ko'ra ikki xil bo'ladi: vezikulyar va bronxial nafas. Vezikulyar nafas - o'pka alveolasida hosil bo'ladi. Alveolalar mutavazam ravishda to'lib borganligi uchun juda ko'p tovushlarning ma'lum miqdordagi yig'indisi vujudga keladi va natijada davomli tovush eshitiladi. Bronxial tovush - patologik bo'shliqlar ustida eshitiladi. Auskultatsiyada asosan nafas shovqinlaridan tashqari, qo'shimcha shovqinlar ham eshitiladi. Ular xirillashlar vujudga kelishiga olib keladi. Nam va quruq xirillashlar farqlanadi.

Nam xirillashlar zotiljam kasalligida, o'pka absessi yorilganida eshitiladi. Quruq xirillashlar bronxit, bronxial astma xuruji davrida eshitiladi va havoning torayib qolgan bronx yo'riqidan o'tishi natijasida yuzaga keladi. Krepitatsiya alveola devorlari birbiriga yopishib qolganida, nafas olish vaqtida alveola devori orasiga havo kirib, lining ko'chishi natijasida paydo bo'ladi. U krupoz pnevmoniya, o'pka shishi, kichik qon aylanish doirasida qon dimlanishi, atelektazda vujudga keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. M .A .Fozilbekova, N .A .Nurmatoeva. Hamshiralik ishi nazariyasi asoslari. - «O'qiluvchi», 2002.
2. Q .S.Inamov. Hamshiralik ishi asoslari. - T., 2007.
3. T .I.Umarova, M .A .Qayumova, M .Q .Ibrohimova. Hamshiralik ishi. - T., «Zarqalam», 2005.
4. M .I.Musaeva, A.Q.Bayjanov. Yuqumli kasalliklar epidemiologiyasi va parazitologiyasi.
5. M .F .Ziyayeva. Terapiya. - T., «Ilm Ziyoy», 2004.